

اثر بخشی نرم افزارهای تلاوت قرآن بر انگیزش تحصیلی و یادگیری

مفاهیم دینی در بین دانش آموزان دختر پایه چهارم ابتدایی

اشرف سخندان اصل*

جواد کیهان**

چکیده

هدف این پژوهش، تأثیر نرم افزارهای تلاوت قرآن بر انگیزش تحصیلی و یادگیری مفاهیم قرآنی در دانش آموزان دختر پایه چهارم ابتدایی ناحیه دو شهر ارومیه بوده است. این تحقیق از نظر هدف، کاربردی و به لحاظ شیوه اجرا، شبه تجربی از نوع پیش آزمون-پس آزمون با گروه کنترل می باشد. جامعه آماری شامل کلیه دانش آموزان دختر پایه چهارم مدارس ابتدایی به تعداد ۲۳۶۱ نفر بود که از بین آنها ۵۴ نفر به شیوه تصادفی ساده انتخاب و در دو گروه آزمایش و کنترل به شکل تصادفی جایگزین شدند. پیش از شروع برنامه مداخله، آزمون محقق ساخته یادگیری مفاهیم دینی (شامل اعتقادات، احکام و اخلاق) و مقیاس انگیزش تحصیلی هارتر، برای هر دو گروه به عنوان پیش آزمون اجرا شد. سپس متغیر مستقل (نرم افزارهای تلاوت قرآن) در هشت جلسه (یک ساعته) بر روی گروه آزمایش اجرا و گروه کنترل با استفاده از روش سنتی آموزش دیدند. پس از پایان آموزشها، آزمونهای بالا دوباره برای هر دو گروه به عنوان پس آزمون اجرا شد. داده های گردآوری شده از طریق آمار توصیفی و استنباطی (آزمون تحلیل کوواریانس) تحلیل شد. نتایج پژوهش نشان داد که بین میانگین نمرات انگیزش تحصیلی (درونی و بیرونی) و یادگیری مفاهیم دینی در بین دانش آموزان دو گروه تفاوت معنادار وجود دارد ($P < 0.05$)؛ به بیانی دیگر، نرم افزارهای تلاوت قرآن بر انگیزش تحصیلی (درونی و بیرونی) و یادگیری مفاهیم دینی مؤثر است.

واژه های کلیدی: نرم افزارهای تلاوت قرآن، انگیزش تحصیلی، مفاهیم دینی، دانش آموزان دختر پایه چهارم.

مقدمه

«قرآن کریم» کلام روشنائی بخش خداوند است که به واسطه فرشته وحی بر پیامبر عظیم‌الشان اسلام ﷺ فرود آمد تا هدایت‌گر پارسا پیشگان و ایمان‌آوردندگان باشد و به‌عنوان مظهر رحمت و مهر خداوندی نسبت به جهانیان، دردهای درونی مردمان را شفا بخشد. آیات گوش‌نواز آن، نور هدایت الهی است که بر سرزمین دل‌دربا صفت پیامبر اسلام ﷺ فرود آمد تا در پرتو روشنائی حیات‌بخش آن، جان انسان‌های آماده و مستعد، مزین به رویش درخت خرم و پرثمر ایمان و باور قلبی شود. در قرآن کریم، چینش کلمات در کنار یکدیگر از جانب خداوندی صورت پذیرفته که به ظاهر و باطن و رازهای نهان در هستی، عالم است؛ در نتیجه، آهنگ موزون عبارات‌های قرآنی، گوش هر انسان پاک‌سیرتی را به نوازش می‌آورد و دل‌های بارور ایمان‌آوردندگان را از محبت و آرامش مالا مال می‌سازد. با تمرکز بر آیات قرآن می‌توان دریافت که این آیات دارای نظام عددی دقیق و شامل چیزی است که می‌توان آن را برنامه و یا اطلاعات نام‌گذاری کرد که این برنامه توان برقراری ارتباط با سلول‌ها را دارد. امواجی که سبب نوسان و لرزش سلول‌ها به صورت طبیعی، فعال و مثبت می‌شود و نیروی مثبت سلول‌ها را افزایش می‌دهد (شیروانی و همکاران، ۱۳۹۱).

مهم‌ترین پیشینه آموزش قرآن، آموزش‌های سنتی است که از دیرباز در همه جوامع اسلامی و از جمله ایران وجود داشته است. برداشت رایج از آموزش قرآن در سطح عمومی جامعه (دست‌کم در سده اخیر) توانایی روخوانی و روان‌خوانی قرآن کریم بوده است؛ در برنامه جدید در آموزش و پرورش به جامعیت آموزش قرآن، به‌عنوان یک اصل اساسی توجه و اهتمام جدی شده است. جامعیت آموزش قرآن در پی آن است که بتواند به گونه‌ای اهداف و اجزای آموزش قرآن را ترسیم و تدوین کند که این آموزش با آنچه در آیه دوم سوره مبارکه جمعه آمده، نسبتی قابل قبول داشته باشد؛ به‌گونه‌ای که آموزش جامع قرآن، فرایندی برای دستیابی به توانایی خواندن، درک معنا، تدبر در آیات و آشنایی با معارف قرآن، به منظور انس و بهره‌گیری دائمی از قرآن کریم و تقویت ایمان و عمل صالح باشد و چنانچه آموزش قرآن به صورت جامع انجام شود، دانش‌آموزان به «سواد قرآنی» دست می‌یابند. با توجه به جامعیت آموزش قرآن می‌توان گفت که سواد قرآنی، اعتقاد و علاقه به یادگیری قرآن کریم و برخورداری از دانش و مهارت پایه به منظور بهره‌گیری مستمر و مادام‌العمر از قرآن کریم و انس داشتن با آن است (وکیل، ۱۳۸۹)، ولی آنچه از متن قرآن و سوره‌ها و آیات نورانی آن استنباط می‌شود، مجموعه‌ای از عقاید، اخلاق، قوانین و مقررات دین مبین اسلام است که برای اداره امور جامعه انسانی و پرورش انسان‌های مؤمن و متدین لازم می‌باشد. بر این اساس، می‌توان گفت که مفاهیم و آموزه‌های قرآنی مفاهیمی هستند که شکوفایی فطرت الهی و زمینه آشنایی و

ارتباط و انس کودکان و نوجوانان را با خدا فراهم می‌آورند و دربردارنده آموزه‌های اعتقادی، احکام و مضامین اخلاقی است (پورسیدآقایی، ۱۳۸۹).

یکی از مهم‌ترین بخش‌های معارف اسلامی، شناخت اصول اعتقادات اسلامی است. توحید یا شناخت خداوند تبارک و تعالی، معاد یا فرجام‌شناسی، نبوت یا شناخت پیامبر ﷺ، عدل یا آگاهی به عدالت خداوند و امامت یا باور به ولایت جانشینان پیامبر بزرگ اسلام از اساسی‌ترین دانش‌ها در حوزه عقاید اسلامی است. احکام اسلامی نیز مجموعه‌ای شامل بایدها و نبایدهایی است که با انجام و ترک آنها (همراه با اعتقاد درست) اطاعت الهی تحقق می‌یابد؛ مانند خواندن نماز، پرداخت زکات، ولی پیامبر اسلام ﷺ هدف از بعثت خود را تکمیل مکارم اخلاق دانست و به دنبال آن، یکی از مهم‌ترین اهداف ائمه اطهار (علیهم‌السلام) نیز ترویج فضایل اخلاقی و اصلاح اخلاق امت بوده است. شاید بتوان گفت عظیم‌ترین میراث اهل بیت (علیهم‌السلام) برای بشریت گنجینه روایات اخلاقی است. مضامین اخلاقی در قرآن و متون اسلامی شامل: تقوا، صبر، شکر، توکل، نیکی به پدر و مادر و غیره است (بختیاری، ۱۳۹۱).

همچنین، یکی از مهم‌ترین مفاهیم روان‌شناختی انگیزش^۱ است که در آموزش و تعلیم و تربیت کاربرد دارد؛ در واقع، انگیزش نیرویی است که به رفتار انرژی و برای رسیدن به هدف جهت می‌دهد (صالحی و همکاران، ۱۳۹۴). انگیزش به‌عنوان مجموعه عوامل تعریف شده‌ای است که انسان را به سوی فعالیت و هدف وامی‌دارد، آن را هدایت می‌کند و سبب تداوم آن می‌شود (پینتریج، ۲۰۰۴؛ به نقل از شاهی، ۱۳۹۴). بررسی‌ها نشان می‌دهد که انگیزش در همه فعالیت‌های زندگی فرد از جمله تحصیل، آموزش و یادگیری نقش مهمی دارد (ژیلت، والرند، آندره و لافرینر، ۲۰۱۲).^۲ این پژوهش‌ها نشان داده‌اند که انگیزش با پیامدهای تحصیلی مختلفی همچون پشتکار، نگهداری رفتار، پیشرفت و رضایت‌مندی رابطه دارد (چن و جنگ، ۲۰۱۰).^۳ سازه انگیزش تحصیلی^۴ در مدرسه به رفتارهایی گفته می‌شود که به یادگیری و پیشرفت مربوط است و بیشتر به آن بُعدی از انگیزه ربط می‌یابد که آن را انگیزش درونی^۵ (انجام یک فعالیت به دلیل ماهیت لذت‌بخش آن) می‌نامند؛ به سخنی دیگر، انگیزش تحصیلی به رفتارهایی گفته می‌شود که به یادگیری و پیشرفت می‌انجامد. پس انگیزش تحصیلی به فرایندی درونی می‌گویند که فعالیت‌ها را تحریک می‌کند و با هدف دستیابی به دستاوردهای تحصیلی خاص تداوم می‌یابند (یوسفی و همکاران، ۱۳۸۸). در واقع انگیزش تحصیلی بازتابی از میزان مشارکت دانش‌آموزان در

1. Motivation

2. Gillet & Vallerand & André & Lafrenière

3. Chen & Jang

4. academic motivation

5. Intrinsic Motivation

محیط یادگیری (کوک و آرتینو،^۱ ۲۰۱۶؛ روس، پرکینز و بادی،^۲ ۲۰۱۶) و مهم‌ترین عامل تعیین‌کننده برای یادگیری و موفقیت تحصیلی آنها به شما رمی‌رود (گوپالان، باکر، ناصیر و زولکیفی،^۳ ۲۰۱۷؛ یاردیمیسی، بکتاش، اوزوتوک و باشباکلی،^۴ ۲۰۱۷؛ لگالت،^۵ ۲۰۱۶).

به‌طور کلی، انگیزش تحصیلی به دو نوع انگیزش درونی و انگیزش بیرونی تقسیم می‌شود. انگیزش درونی همان انگیزش دست‌زدن به یک فعالیت به سبب خود آن فعالیت است؛ به عبارت دیگر، انگیزش درونی حالت هیجانی درونی است که موجب رفتارهای مرتبط با یادگیری شده، جهت، سطح و شدت آن رفتارها را تعیین می‌کند (کیم،^۶ ۲۰۱۳). در صورتی که منشأ انگیزش بیرونی، مشوق‌ها و پیامدهای محیطی هستند. افرادی که با محرک‌های محیطی برانگیخته می‌شوند به جای پرداختن به فعالیتی برای تجربه‌خشنودی فطری در آن، با پیامدهای مطلوب حاصل از آن فعالیت برانگیخته می‌شوند، پیامدهایی که از خود آن فعالیت جداست (چراغی و یوسفی، ۱۳۹۸).

در آیات فراوانی، از قرآن به‌عنوان شفا‌دهنده یاد شده است. گاهی قرآن را شفا‌دهنده دل‌ها (اسرا؛ ۷۲) و گاهی آن را مایه‌هدایت و شفا‌بخشی می‌دانند (یونس؛ ۵۷). مولای متقیان امام علی علیه السلام در مورد آیات قرآن می‌فرماید: قرآن نوری است که در آن تاریکی یافت نمی‌شود، چراغی است که درخشندگی آن زوال نمی‌یابد، شفا‌دهنده‌ای است که بیماری‌های وحشت‌انگیز را می‌زداید. قرآن بهار دل، چشمه‌دانش، سرچشمه عدالت و نهر زلال حقیقت است؛ پس درمان خود را در آن بیابید (نهج‌البلاغه، خطبه ۱۷۶ و ۱۹۸). آوای قرآن کریم با توجه به هماهنگی ریتم‌های مختلف بدن به‌عنوان یک موسیقی عرفانی مورد توجه است. قرآن کریم بیانی رسا، سبکی شیوا و آهنگی دل‌ربا دارد که باید این ویژگی به عرصه ظهور برسد و شنوندگان را از هر گروهی که باشند، تحت تأثیر قرار دهد و جان و هستی آنها را تسخیر کند و در قبضه خویش درآورد، آن‌گاه است که (انّ البیان سحرا) آشکار مشاهده می‌شود (اکبری و همکاران، ۱۳۹۱). درباره موسیقی قرآن کریم، باید اشاره کرد که قرآن آهنگ و نغمه‌ای فرح‌بخش و روح‌افزا دارد که روان انسان را آرام می‌کند و این نغمه، غذای روح است که به روان آدمی نوید خوشبختی می‌دهد. موسیقی ناشی از تلاوت قرآن کریم، به‌عنوان یک موسیقی با خواص ویژه و ریتم مخصوص به خود، از باشکوه‌ترین ابعاد اعجاز بیان قرآن کریم است (جعفری و همکاران، ۱۳۹۵).

1. Cook and Artino

2. Ross & Perkins and Bodey

3. Gopalan & Bakar & Nasir and Zulkifli

4. Yardimici & Baktash & Ozkutuk and Bashbakkal

5. Legault

6. Kim

تحقیقاتی که در مورد آثار آموزش و قرائت قرآن انجام گرفته، کاربردهای درمانی و نیز تأثیر آن در تشویق به تفکر و یادگیری تأیید شده است. چنان که قربانی و همکاران (۱۳۹۲) در پژوهشی دریافتند که می توان با صوت روح افزای ناشی از تلاوت آیات قرآن جهت کاستن از اضطراب امتحان دانش آموزان استفاده کرد. نتایج تحقیق جمشیدی و دانش (۱۳۹۲)، نشان داد که آیات نورانی وحی می تواند جهت پیشگیری از احساس ناامیدی در زندگی و داشتن یک زندگی سراسر امید و نشاط بسیار مؤثر باشد. میرباقرآجرپز و همکاران (۱۳۹۰)، نیز در پژوهشی نتیجه گرفتند که آوای قرآن بر میزان کاهش اضطراب بیماران تأثیر مثبت و معنادار دارد؛ همچنین، نتایج تحقیق اکبری و همکاران (۱۳۹۱) نشان داد که آوای قرآن بر کاهش میزان اضطراب زندانیان مؤثر است.

اما آموزش و یادگیری قرآن نیز همانند دروس پیش بینی شده برای دانش آموزان، مستلزم توجه به علایق و نیازهای مخاطبان در گروه های سنی مختلف و برانگیختن حس کنجکاوی و انگیزه در آنهاست. قرآن کامل ترین دین را برای ما به ارمغان آورده است، ولی آن چنان که شایسته این کتاب آسمانی است، به جنبه ها یا آثار آموزشی آن پرداخته نشده است (رحیم زاده، ۱۳۹۳). از سوی دیگر، هنر همواره در گذر تاریخ وسیله ای برای سازگاری، انعطاف، دوستی و ابراز عشق و محبت بین افراد جامعه بوده است. در این میان، موسیقی به عنوان یکی از جذاب ترین شاخه های هنر، همواره به دلیل تحرک، انرژی زایی و امکان انتزاع مورد توجه قرار گرفته است. انواع مختلف موسیقی وجود دارد که هر کدام آثار متفاوتی بر روی جسم و ذهن افراد دارد و موسیقی عرفانی و مذهبی، یکی از جنبه های موسیقی را شامل می شود. استفاده از قدرت موسیقی عرفانی در تحکیم و تقویت باورهای مذهبی قدمتی طولانی دارد. چنان که حضرت داوود علیه السلام برای جذب و تسکین مردم از موسیقی و آوای خوش صدای خود بهره می برد (شیروانی و همکاران، ۱۳۹۱).

یکی از انواع موسیقی، صوت ناشی از تلاوت قرآن است که به عنوان یک موسیقی عرفانی و دلپذیر با خواص ویژه، ملودی و ریتم خاص خود از بزرگ ترین جنبه های اعجاز قرآن کریم است. مطالعات مستندی در زمینه توجه به قرآن و مسائل معنوی انجام شده است. حکیمان و طبیبان اسلام از دیرباز برای بهبود و درمان بیماران خود از آیات قرآن بهره می بردند (جعفری و همکاران، ۱۳۹۵).

همچنین با ظهور و گسترش فناوری های جدید در تعلیم و تربیت، طراحی محیط های یادگیری چند رسانه ای اهمیت فزاینده ای یافته اند. در این محیط ها، با هدف بهبود یادگیری معنادار، مطالب درسی از راه ترکیب مجرای حسی^۱ مختلف و شیوه های گوناگون به دانش آموزان ارائه می شود (مورنو و مایر، ۲۰۰۲)^۲. تغییرات سریع فناوری در فرایند یاددهی-یادگیری موجب تحولات

1. Modality

2. Moreno & Mayer

گسترده شده و هدف آن، بهبود کیفیت آموزشی در مدارس بوده است؛ در واقع افزایش چشمگیر استفاده از رسانه‌های دیجیتال شیوه یادگیری را تغییر داده و به شیوه‌های جدیدی سوق داده است (داونس، ۲۰۱۰^۱). همچنین به کارگیری فناوری آموزشی در سطح مدارس موجب شده است تا علاقه و انگیزه دانش‌آموزان به یادگیری بیشتر شود و آنها خود را در یادگیری درگیر کنند که این امر یادگیری سریع‌تر و بهتر را دربر دارد (ریچی، ۲۰۰۸^۲؛ به نقل از مؤمنی مهمویی و همکاران، ۱۳۹۲). پژوهشگران معتقدند استفاده از فناوری‌های آموزشی، فراشناخت، تأمل فعال و ارزیابی انتقادی دانش‌آموزان را بالا برده است (توتا و ژووا، ۲۰۱۹^۳) و با کاهش اضطراب یادگیری، کیفیت آموزش رسمی را در کنار آموزش‌های سنتی ارتقا می‌بخشد (جاسیر، ۲۰۱۸^۴).

در این راستا، به کارگیری درست نرم‌افزارهایی که در حد توانایی فهم دانش‌آموزان و براساس تجارب حاصل از تدریس، طراحی شده باشند و به فراگیرنده امکان کنترل و بازخورد همزمان بدهند و یادگیری فعال را در آنها تسهیل کنند، می‌تواند تا اندازه زیادی مشکل تدریس معلمان را کمتر و یادگیری به همراه بینش را برای دانش‌آموزان ساده‌تر کند. نرم‌افزار، برنامه‌ای است که به نظام‌های خبرپردازی، فرصت پردازش اطلاعات را داده تا سخت‌افزارها بتوانند دستوری را انجام دهند. کاربرد انواع نرم‌افزارها موجب انگیزه یادگیری می‌شود؛ بنابراین، آموزگاران باید جهت تحقق یادگیری، تمام کوشش خود را به عمل آورند تا در دانش‌آموزان انگیزه کافی برای یادگیری ایجاد کنند (نوروزی و همکاران، ۱۳۹۳). آموزش با کمک نرم‌افزارها با قابلیت چندرسانه‌ای چند حس را همزمان در فرایند تجربه به کار می‌گیرند. از این شیوه می‌توان برای افراد متفاوت با ویژگی‌های مختلف، محیط مطلوب یادگیری را ایجاد کرد (نوروزی و همکاران، ۱۳۹۰). چنان‌که مطالعه ریواده (۱۳۹۶) نشان داد آموزش قرآن به کمک نرم‌افزارهای آموزشی (چندرسانه‌ای) نسبت به روش تدریس سنتی تأثیر بیشتری بر یادگیری، انگیزه تحصیلی و خلاقیت دانش‌آموزان دارد. یافته‌های تحقیق شاهی (۱۳۹۴) نیز نشان داد که آموزش چندرسانه‌ای بر انگیزش و درگیری تحصیلی دانش‌آموزان تأثیر مثبت و معنادار دارد. آچا^۵ (۲۰۰۹) در پژوهشی، اثربخشی برنامه‌های چندرسانه‌ای را در یادگیری واژه‌ها در مورد کودکان بررسی کرد و دریافت که روش یادشده تأثیر مثبت و انکارناپذیری در پی دارد.

همچنین در سند تحول بنیادین آموزش و پرورش (مستند ۱۳۹۱)، هدف عملیاتی ۱۷، ارتقای

1. Downes
2. Richey
3. Thota & Joao
4. Jassir
5. Acha

کیفیت فرایند تعلیم و تربیت با تکیه بر استفاده هوشمندانه از فناوری‌های نوین است و راهکارها شامل تولید و به کارگیری محتوای الکترونیکی با تأکید بر چندرسانه‌ای، روش‌های فعال، گروهی و خلاق با توجه به نقش الگویی معلمان است. اکنون با توجه به مطالب بیان شده، پرسش اصلی پژوهش حاضر این است که: آیا نرم افزارهای تلاوت قرآن بر انگیزش تحصیلی و یادگیری مفاهیم قرآنی دانش آموزان دختر پایه چهارم ابتدایی ناحیه دو شهر ارومیه تأثیر دارد؟

فرضیه‌های پژوهش

۱. نرم افزارهای تلاوت قرآن بر انگیزش تحصیلی دانش آموزان دختر پایه چهارم ابتدایی ناحیه دو شهر ارومیه تأثیر دارد.
۲. نرم افزارهای تلاوت قرآن بر یادگیری مفاهیم قرآنی دانش آموزان دختر پایه چهارم ابتدایی ناحیه دو شهر ارومیه تأثیر دارد.

روش پژوهش

این تحقیق از نظر هدف، کاربردی و به لحاظ شیوه اجرا، شبه آزمایشی^۱ با طرح پیش‌آزمون-پس‌آزمون با گروه کنترل^۲ است. جامعه آماری شامل کلیه دانش آموزان دختر پایه چهارم ابتدایی مدارس ابتدایی به تعداد ۲۳۶۱ نفر بودند که از میان آنها ۵۴ نفر با توجه به ملاک‌های ورود افراد به تحقیق با روش نمونه‌گیری تصادفی ساده انتخاب و در دو گروه آزمایش و کنترل به شکل تصادفی جایگزین شدند. ملاک‌های ورود افراد به این پژوهش عبارت بودند از: سطح سواد تقریباً یکسان از لحاظ قرآنی (با توجه به فهرستی که تهیه شده بود)، رضایت والدین، سن و جنس دانش آموزان. معیارهای خروج از پژوهش نیز شامل شرکت همزمان در کلاس‌های قرآنی، انصراف از ادامه مشارکت، اختلال یادگیری بود. برای همسانی افراد در گروه آزمایش و کنترل، از واگذاری تصادفی در دو گروه استفاده و یکی از گروه‌ها تصادفی برای مداخله انتخاب شد. پیش از شروع جلسات آموزشی، ابزارهای تحقیق در اختیار شرکت‌کنندگان دو گروه قرار گرفت تا بدان پاسخ دهند. ابزارهای مورد استفاده در تحقیق عبارت بودند از: ۱. آزمون عملکردی محقق ساخته: پژوهشگر برای سنجش مفاهیم دینی دانش آموزان در مورد اعتقادات، احکام و اخلاق دینی، آزمون محقق ساخته تدوین کرد. روایی ابزار بالا با استفاده از روایی محتوایی و پایایی آن از راه بازآزمایی محاسبه شد که عدد ۰/۷۴۳ به دست آمد و نشانگر پایایی مناسب ابزار بود؛

1. Quasi- Experimental

2. pretest- posttest control group design

۲. مقیاس استاندارد انگیزش تحصیلی هارتر: این مقیاس شامل ۳۳ گویه و هدف آن بررسی انگیزش تحصیلی در بین دانش‌آموزان می‌باشد. این ابزار شکل اصلاح شده مقیاس هارتر (۱۹۸۰، ۱۹۸۱) به‌عنوان یک ابزار سنجش انگیزش تحصیلی است. مقیاس اصلی هارتر، انگیزش تحصیلی را با سؤال‌های دوقطبی می‌سنجد که یک قطب آن انگیزش درونی و قطب دیگر انگیزش بیرونی است. این مقیاس براساس طیف پنج درجه‌ای لیکرت تنظیم شده است. هارتر (۱۹۸۱) ضرایب پایایی پاره مقیاس‌ها را با استفاده از فرمول ۲۰ ریچاردسون بین ۰/۵۴ تا ۰/۸۴ و ضرایب بازآزمایی را در یک نمونه طی دوره ۹ ماهه از ۰/۴۸ تا ۰/۶۳ و در نمونه دیگری به مدت پنج ماه بین ۰/۵۸ تا ۰/۷۶ گزارش کرده است. در این پژوهش با استفاده از آلفای کرونباخ، ضریب پایایی ۰/۸۲۴ محاسبه شد.

متغیر مستقل در هشت جلسه هفتگی ۶۰ دقیقه‌ای اجرا و پس از اتمام جلسات آموزشی پس‌آزمون برگزار شد و برای تحلیل داده‌ها، از آزمون تی گروه‌های مستقل جهت مقایسه نمرات دو گروه و تحلیل کواریانس استفاده شد.

خلاصه مداخله یا برنامه آموزشی در جدول ۱ آمده است:

جدول ۱. خلاصه مداخله یا برنامه آموزشی

جلسه	مفهوم اصلی	فعالیت آموزشی	مفهوم	اهداف رفتاری
۱		توضیحات مقدماتی معلم درباره اهمیت یادگیری قرآن، آداب تلاوت و گوش دادن به صوت قرآن، قرائت سوره توحید و توضیح در مورد مفاهیم موجود در سوره، استفاده از تلاوت این سوره توسط جواد فروغی (قاری ایرانی)	بگانگی و وحدانیت خداوند متعال	دانش‌آموزان با علاقه به تلاوت قرآن گوش فرا دهند و به دانش و شناخت لازم در مورد مضامین اعتقادی مستتر در این سوره دست یابند.
۲	مفاهیم اعتقادی	توضیحات مقدماتی معلم درباره سوره بقره و مفاهیم موجود در سوره، استفاده از تلاوت این سوره توسط عبدالباسط و تشویق دانش‌آموزان	معاد و زندگی پس از مرگ	دانش‌آموزان شور و شوق لازم را برای درک مفاهیم برخی از آیات سوره بقره به دست آورند و به دانش لازم در مورد مضامین اعتقادی مستتر در آیات قرائت شده دست یابند.
۳		پرسش از چند نفر دانش‌آموز و تشویق آنها برای تلاش بیشتر، استفاده از تلاوت برخی آیات سوره انعام توسط شحات محمد انور (قاری مصری)	توحید، معاد و نبوت	دانش‌آموزان انگیزه لازم را برای درک مفاهیم برخی از آیات سوره انعام به دست آورند و به دانش لازم درباره مضامین اعتقادی مستتر در آیات قرائت شده دست یابند.
۴	مفاهیم احکام	تلاوت سوره حج توسط کریم منصوری (قاری ایرانی) و توضیحات تکمیلی معلم درباره مفاهیم موجود در سوره	اقامه نماز و پرداخت زکات، امر به معروف و نهی از منکر	دانش‌آموزان به اهمیت نماز پی ببرند، مفهوم امر به معروف و نهی از منکر را درک و برای انجام فرایض دینی انگیزه لازم را پیدا کنند.
۵		تلاوت سوره جمعه توسط شحات انور (قاری مصری)، توضیحات تکمیلی معلم در مورد مضامین سوره جمعه	اهمیت نماز جمعه	دانش‌آموزان به اهمیت نماز پی ببرند، انگیزه لازم را برای شرکت در نماز جماعت به دست آورند.

جلسه	مفهوم اصلی	فعالیت آموزشی	مفهوم	اهداف رفتاری
۶	مفاهیم اخلاقی	تلاوت تعداد آیات سوره اسراء توسط عبدالباسط و تشویق دانش آموزان به فرا گرفتن مفاهیم آیات قرآنت شده	احترام به پدر و مادر	دانش آموزان به اهمیت نیکی و احسان نسبت به پدر و مادر خود پی ببرند و با علاقه این کار را انجام دهند.
۷		تلاوت آیات منتخب سوره لقمان توسط استاد پرهیزگار	اخلاق نیکو	دانش آموزان به اهمیت اخلاق و رفتار نیک پی ببرند و انگیزه لازم را به دست آورند.
۸		تلاوت آیات منتخب سوره نحل توسط استاد کریم منصوری	عدل و احسان و پرهیز از رفتار ناشایست	دانش آموزان به اهمیت عدل و احسان پی ببرند و آن را با علاقه در رفتار خود نشان دهند.

یافته‌های پژوهش

میانگین، انحراف معیار و مقایسه میانگین نمرات دو گروه دانش آموزان از طریق آزمون t دو گروه مستقل در جدول ۲ نشان داده شده است:

جدول ۲. نتایج آزمون تی مستقل برای مقایسه میانگین نمرات آزمون ورودی

شاخص گروه	تعداد	میانگین	انحراف معیار	t	df	p
آزمایشی	۲۸	۱۶/۱۸	۳/۰۷	۱/۰۰۸	۵۲	۰/۳۱۸
کنترل	۲۶	۱۶/۹۵	۲/۵۱			

طبق جدول، مقدار t تعیین شده در سطح خطای ۵ درصد معنادار نیست ($P > 0/05$)؛ بنابراین با اطمینان ۹۵ درصد می‌توان گفت که دانش آموزان دو گروه از نظر یادگیری‌های پیشین درباره مفاهیم درس قرآن، تقریباً یکسان بودند و اندک تفاوت موجود بین آنها به خطای اندازه‌گیری و یا شانس مربوط می‌شود؛ به عبارت دیگر، آزمودنی‌ها به صورت تصادفی در دو گروه جایگزین شده‌اند و تقریباً همگن و یا همتا هستند.

فرضیه اول پژوهش

نرم افزارهای تلاوت قرآن بر «انگیزش تحصیلی» دانش آموزان دختر پایه چهارم ابتدایی ناحیه دو شهر ارومیه تأثیر دارد.

شرط استفاده از این آزمون پارامتری، مستلزم توجه به چند پیش شرط است که مهم‌ترین آنها نرمال بودن توزیع داده‌ها و همگنی یا یکنواختی واریانس‌ها می‌باشد. در این تحقیق برای بررسی نرمال بودن داده‌ها از آزمون کولموگروف-اسمیرنوف استفاده شد که نتایج نشان داد که سطح معناداری برای متغیر اصلی و هر دو مولفه آن، اعداد بیشتر از ۰/۰۵ حاصل شده است؛ بنابراین

می‌توان گفت که توزیع مورد نظر (انگیزش تحصیلی) وضعیت نرمال دارد، اما شرط دوم استفاده از آزمون تحلیل کوواریانس، اطمینان به همگنی واریانس آزمودنی‌ها است. برای این کار، از آزمون لوین استفاده شد که نتایج بیانگر آن بود که مقادیر سطح معناداری برای متغیرهای مورد نظر، اعدادی بیشتر از $0/050$ تعیین شده است. پس فرض صفر تأیید شد و می‌توان گفت که واریانس دو گروه آزمودنی از ویژگی همگنی و یا تجانس برخوردار است.

پس از آزمون پیش فرض‌های تحلیل کوواریانس، داده‌های جدول ۳، مقادیر میانگین و انحراف معیار نمرات پیش‌آزمون و پس‌آزمون دانش‌آموزان را به تفکیک گروه درباره انگیزه تحصیلی و ابعاد دوگانه آن نشان می‌دهد.

جدول ۳. شاخص‌های توصیفی نمرات پیش و پس‌آزمون دانش‌آموزان به تفکیک گروه در انگیزش تحصیلی

متغیر	گروه	تعداد	پیش‌آزمون		پس‌آزمون	
			میانگین	انحراف معیار	میانگین	انحراف معیار
انگیزه تحصیلی	آزمایش	۲۸	۱۱۷/۵۳	۱۰/۱۷	۱۳۰/۳۹	۹/۰۸
	کنترل	۲۶	۱۱۸/۱۱	۱۵/۲۰	۱۱۸/۳۱	۱۵/۳۹
انگیزه درونی	آزمایش	۲۸	۶۸/۶۱	۹/۴۶	۷۴/۸۶	۶/۲۹
	کنترل	۲۶	۶۸/۵۴	۷/۷۴	۶۸/۷۷	۷/۶۸
انگیزه بیرونی	آزمایش	۲۸	۴۸/۹۳	۴/۰۸	۵۵/۵۴	۴/۹۰
	کنترل	۲۶	۴۹/۵۸	۱۲/۱۱	۴۹/۵۴	۱۲/۴۱

براساس داده‌های جدول ۳، مشاهده می‌شود که میانگین و انحراف معیار دانش‌آموزان گروه کنترل در پیش و پس‌آزمون برای هر سه متغیر مقادیری تعیین شده که تفاوت قابل توجهی بین آنها وجود ندارد؛ در حالی که مقادیر میانگین و انحراف معیار دانش‌آموزان گروه آزمایش در پیش و پس‌آزمون مقادیری برآورد شده است که تفاوت چشمگیری بین آنها وجود دارد و ناشی از اثر متغیر مستقل می‌باشد.

برای تعیین تأثیر نرم‌افزارهای تلاوت قرآن بر انگیزه تحصیلی دانش‌آموزان، از آزمون تحلیل کوواریانس استفاده شد که داده‌های جدول ۴، نتایج این آزمون را نشان می‌دهد.

جدول ۴. نتایج تحلیل کوواریانس دو گروه آزمودنی‌ها در مورد انگیزش تحصیلی

متغیر	منبع واریانس	مجموع مجزورات	میانگین مجزورات	آماره F	سطح معنی‌داری
انگیزش تحصیلی	پیش‌آزمون	۲۰۹۸/۷۴۵	۲۰۹۸/۷۴۵	۲۵/۶۸۷	۰/۰۰۱
	اثر مداخله (گروه)	۳۹۸۳/۲۳۹	۳۹۸۳/۲۳۹	۴۸/۷۵۱	۰/۰۰۱
انگیزش	خطا	۴۱۶۶/۹۷۸	۸۱/۷۰۵		
	پیش‌آزمون	۵۸۸/۷۷۸	۵۸۸/۷۷۸	۱۵/۳۷۳	۰/۰۰۱

متغیر	منبع واریانس	مجموع مجزورات	میانگین مجزورات	آماره F	سطح معنی داری
درونی	اثر مداخله (گروه)	۴۹۵/۲۹۰	۴۹۵/۲۹۰	۱۲/۹۳۲	۰/۰۰۱
	خطا	۱۹۵۳/۲۶۶	۳۸/۲۹۹		
انگیزش بیرونی	پیش آزمون	۳۲۰۸/۴۸۳	۳۲۰۸/۴۸۳	۱۲۶/۹۵۱	۰/۰۰۱
	اثر مداخله (گروه)	۵۸۱/۰۴۴	۵۸۱/۰۴۴	۲۲/۹۹۰	۰/۰۰۱
	خطا	۱۲۸۸/۹۴۳	۲۵/۲۷۳		

نتایج تحلیل کوواریانس در جدول ۴، گویای آن است که مقدار F برآورد شده برای متغیر مستقل اصلی و هر دو مولفه آن در سطح خطای ۵٪، معنادار می باشد ($P = ۰/۰۰۱ < ۰/۰۵$)؛ بنابراین با حذف اثر پیش آزمون، فرض صفر مبنی بر تساوی میانگین نمرات پس آزمون دانش آموزان دو گروه، در مورد متغیر «انگیزه تحصیلی» و ابعاد دوگانه آن، ردّ و فرض خلاف (تحقیق) تأیید می شود؛ پس به احتمال ۹۵٪، آموزش درس قرآن با استفاده از نرم افزار آموزشی تلاوت بر «انگیزه تحصیلی» دانش آموزان دختر پایه چهارم ابتدایی تأثیر مثبت دارد.

فرضیه دوم پژوهش

نرم افزارهای تلاوت قرآن بر «یادگیری مفاهیم قرآنی» دانش آموزان دختر پایه چهارم ابتدایی ناحیه دو شهر ارومیه تأثیر دارد.

برای آزمون فرضیه دوم نیز از راه آزمون پارامتری تحلیل کوواریانس اقدام می شود؛ بنابراین، نخست باید پیش فرض های مربوط بررسی شود. همانند فرضیه اول، برای بررسی نرمال بودن داده ها از آزمون کولموگروف-اسمیرنوف و اطمینان به همگنی واریانس آزمودنی ها از آزمون لوین استفاده شد که نتایج تأیید گردید.

در ادامه برای آزمون فرضیه دوم، نخست به محاسبه میانگین و انحراف معیار نمرات پیش آزمون و پس آزمون دو گروه آزمایش و کنترل اقدام شد که در جدول ۵ نمایان است.

جدول ۵. شاخص های توصیفی نمرات پیش و پس آزمون دانش آموزان به تفکیک گروه مربوط به مفاهیم قرآنی

متغیر	گروه	تعداد	پیش آزمون		پس آزمون	
			میانگین	انحراف معیار	میانگین	انحراف معیار
مفاهیم قرآنی	آزمایش	۲۸	۱۲/۵۹	۲/۶۲	۱۶/۶۵	۱/۸۷
	کنترل	۲۶	۱۳/۳۹	۳/۰۰	۱۴/۱۲	۳/۱۳
اعتقادات دینی	آزمایش	۲۸	۱۴/۵۵	۲/۲۵	۱۶/۶۳	۱/۳۵
	کنترل	۲۶	۱۴/۴۷	۲/۴۵	۱۴/۵۸	۲/۲۴
احکام دینی	آزمایش	۲۸	۱۳/۵۸	۱/۸۴	۱۵/۷۱	۱/۶۵
	کنترل	۲۶	۱۳/۵۲	۲/۰۶	۱۳/۸۲	۱/۶۹
مفاهیم اخلاقی	آزمایش	۲۸	۱۳/۷۹	۱/۸۵	۱۵/۶۶	۱/۷۱
	کنترل	۲۶	۱۳/۷۸	۱/۸۸	۱۴/۳۱	۲/۰۲

مطابق داده‌های جدول ۵، ملاحظه می‌شود که میانگین نمرات پیش و پس‌آزمون دانش‌آموزان گروه کنترل مقادیری محاسبه شده‌اند که تفاوت اندکی بین آنها وجود دارد؛ اما بین میانگین نمرات پیش و پس‌آزمون دانش‌آموزان گروه آزمایش، تفاوت قابل توجهی به چشم می‌خورد. برای تعیین تأثیر نرم‌افزارهای تلاوت قرآن بر «مفاهیم قرآنی» دانش‌آموزان، یکبار دیگر از آزمون تحلیل کوواریانس استفاده شده است. داده‌های جدول ۶، نتایج این آزمون را نشان می‌دهد.

جدول ۶. نتایج تحلیل کوواریانس دو گروه آزمودنی‌ها در مورد مفاهیم قرآنی

متغیر	منبع واریانس	مجموع مجزورات	میانگین مجزورات	آماره F	سطح معنی‌داری
مفاهیم قرآنی	پیش‌آزمون	۹/۴۹۷	۹/۴۹۷	۱/۴۷۰	۰/۰۰۱
	اثر مداخله (گروه)	۸۳/۹۶۳	۸۳/۹۶۳	۱۲/۹۹۳	۰/۰۰۱
	خطا	۳۲۹/۵۷۷	۶/۴۶۲		
اعتقادات دینی	پیش‌آزمون	۹۴/۲۱۱	۹۴/۲۱۱	۵۹/۴۳۲	۰/۰۰۱
	اثر مداخله (گروه)	۵۳/۴۳۶	۵۳/۴۳۶	۳۳/۷۰۹	۰/۰۰۱
	خطا	۸۰/۸۴۵	۱/۵۸۵		
احکام دینی	پیش‌آزمون	۹۵/۷۵۳	۹۵/۷۵۳	۹۹/۰۴۱	۰/۰۰۱
	اثر مداخله (گروه)	۴۵/۸۷۱	۴۵/۸۷۱	۴۷/۴۴۶	۰/۰۰۱
	خطا	۳۹/۳۰۷	۰/۹۶۷		
مفاهیم اخلاقی	پیش‌آزمون	۹۰/۰۵۶	۹۰/۰۵۶	۵۰/۲۵۸	
	اثر مداخله (گروه)	۲۴/۵۲۱	۲۴/۵۲۱	۱۳/۶۸۵	
	خطا	۹۱/۳۸۵	۱/۷۹۲		

با توجه به نتایج، مقدار F برآوردی، برای متغیر اصلی تحقیق و ابعاد سه‌گانه آن در سطح خطای ۵ درصد، معنادار است ($P = 0/001 < 0/05$). بنابراین با حذف اثر پیش‌آزمون، فرض صفر مبنی بر نبود تفاوت معنادار بین میانگین‌های دو گروه ردّ و فرض خلاف (تحقیق) تأیید شده است؛ بر این اساس به احتمال ۹۵٪، آموزش مباحث درس قرآن با استفاده از نرم‌افزار آموزشی بر یادگیری مفاهیم قرآنی دانش‌آموزان دختر پایه چهارم ابتدایی تأثیر مثبت و معناداری دارد.

بحث و نتیجه‌گیری

این پژوهش با هدف «بررسی تأثیر استفاده از نرم‌افزارهای تلاوت قرآن بر انگیزش تحصیلی و یادگیری مفاهیم دینی دانش‌آموزان دختر پایه چهارم ابتدایی» انجام شد. نتیجه آزمون تحلیل کوواریانس برای فرضیه اول نشان داد که آموزش درس قرآن با استفاده از روش چندرسانه‌ای نسبت به آموزش معمولی بر انگیزه تحصیلی دانش‌آموزان دختر تأثیر دارد؛ نتیجه حاصل برای فرضیه اول پژوهش با یافته‌های بیشتر پژوهش‌های مشابه هم‌خوانی داشته

است؛ از آن جمله: میرزاییان و همکاران (۱۳۹۵)؛ ریواده (۱۳۹۶)؛ قربانی و همکاران (۱۳۹۰)؛ شاهی (۱۳۹۴)؛ پاک‌نیا و همکاران (۱۳۹۲) و رضانی (۱۳۹۰). در این راستا، یافته‌های پژوهش شاهی (۱۳۹۴)، نشان داد که استفاده از چندرسانه‌ای‌ها، تفاوت معناداری در انگیزش تحصیلی دانش‌آموزان گروه آزمایش و کنترل به وجود می‌آورد. همچنین تحقیق رضانی (۱۳۹۰)، بیانگر تأثیر استفاده از روش آموزش چندرسانه‌ای بر انگیزش تحصیلی دانش‌آموزان است. یافته‌های پژوهش وی نشان داد بین دو گروه دانش‌آموزان که به دو شیوه متفاوت آموزش دیده بودند، در انگیزش تحصیلی، تفاوت معنادار وجود دارد و این تفاوت به نفع دانش‌آموزان آموزش دیده با امکانات چندرسانه‌ای است.

در تبیین این یافته از پژوهش می‌توان گفت، با توجه به اینکه یکی از مشکلات شایع نظام آموزشی کشور ما، همانند بسیاری از نظام‌های آموزشی کشورهای جهان، کاهش انگیزه به تحصیل است که در نتیجه آن زیان‌های اقتصادی، اجتماعی، علمی و فرهنگی گزافی متوجه جوامع می‌شود؛ تغییر در شیوه‌های آموزش سنتی خشک و انعطاف‌ناپذیر و بی‌روح، امری اجتناب‌ناپذیر است. به‌کارگیری امکانات فناوری‌های نوین آموزشی همچون چندرسانه‌ای‌ها در مدارس، به‌ویژه کلاس‌های درس دوره ابتدایی، آموزش را از حالت معلم‌محوری خارج ساخته و آن را به یک فرایند تعاملی دانش‌آموز-محور تبدیل می‌کند. استفاده از نرم‌افزارهای آموزشی مبتنی بر چندرسانه‌ای، شیوه‌ای اثربخش برای خلق محیط شوق‌انگیز برای یادگیری در مدرسه است؛ همچنین، برنامه آموزش قرآن در پی آن است که راهی روشن، مطمئن و دائمی برای انس و ارتباط همه مردم با قرآن کریم بگشاید که به بهره‌گیری مادام‌العمر ایشان از هدایت کتاب الهی بینجامد. قرآن کتاب همه انسان‌هاست. هر فردی در هر سطحی از علم و تقوا به شرط آنکه زبان این کتاب را درک کند، می‌تواند از آن بهره‌گیرد. در برنامه جدید آموزش قرآن در آموزش و پرورش، جامعیت آموزش قرآن، به‌عنوان یک اصل اساسی مورد توجه و اهتمام جدی قرار گرفته است. جامعیت آموزش قرآن در پی آن است که بتواند به گونه‌ای اهداف و اجزای آموزش قرآن را ترسیم و تدوین کند که این آموزش با آنچه در آیه دوم سوره مبارکه جمعه آمده است، نسبتی قابل قبول داشته باشد. از این‌رو آموزش جامع قرآن، فرایندی برای دستیابی به توانایی خواندن، درک معنا، تدبر در آیات و آشنایی با معارف قرآن، به منظور انس و بهره‌گیری دائمی از قرآن کریم و تقویت ایمان و عمل صالح است؛ ولی واقعیت‌های موجود در امر آموزش این کتاب آسمانی گویای آن است که فراگیران با شیوه‌های سنتی و متداول، علاقه و انگیزه‌ای برای قرائت و یادگیری و تفکر و تأمل در مفاهیم گوناگون آن را ندارند. بر این اساس، آموزش و یادگیری مفاهیم مستتر در قرآن کریم به روش‌های و امکانات جدیدی نیاز دارد.

همچنین، نتایج تحقیقات گوناگون نشان داده است که صوت و الحان خوش و در واقع موسیقی می‌تواند به‌عنوان یک محرک برای ایجاد پاسخ‌های فیزیولوژیکی و روانی در شنونده عمل کند که نتایج برخی مطالعات گویای آن است، حتی موسیقی درمانی یک مداخله مؤثر و بی‌خطر بر روی مشکلات بیماران از جمله کاهش استرس، تحریک‌پذیری، کاهش احساس تنهایی، بهبود خلق و تعدیل هیجان‌ها می‌باشد. یکی از زیباترین، دلنشین‌ترین، جذاب‌ترین و طبیعی‌ترین موسیقی‌ها، موسیقی روح‌افزای تلاوت قرآن کریم است؛ چنان‌که میرباقر و همکاران (۱۳۹۰)، با مقایسه تأثیر موسیقی و نوای قرآن بر میزان اضطراب و علائم حیاتی بیماران پیش از عمل جراحی شکم دریافت که هم موسیقی و هم نوای قرآن بر کاهش فشار خون، تعداد نبض و تنفس و نیز کاهش سطح اضطراب بیماران تأثیر مثبت دارد و در این میان آوای قرآن مؤثرتر است؛ بر این اساس، نتیجه حاصل برای فرضیه اصلی اول پژوهش، کاملاً منطقی و قابل قبول به نظر می‌رسد، زیرا آموزش مبتنی بر چندرسانه‌ای، مطالب را برای کودکان جالب و جذاب می‌کند و با تحریک امیال طبیعی و عواطف آنان، رغبت به یادگیری و انگیزه تحصیلی را پدید می‌آورد.

از بررسی نتایج مربوط به فرضیه دوم پژوهش نیز مشخص شد که میانگین نمرات دانش‌آموزان دو گروه کنترل و آزمایش در پس‌آزمون، تفاوت چشمگیری با یکدیگر دارند که این تفاوت به نفع دانش‌آموزان آموزش دیده از طریق نرم‌افزارهای تلاوت قرآن است. نتیجه حاصل برای فرضیه دوم تحقیق نیز با بسیاری از نتایج تحقیقات مشابه از جمله ریواده (۱۳۹۶)، پناهی و موسوی‌پور (۱۳۹۵)، قربانی و همکاران (۱۳۹۰) مطابقت دارد. بر این اساس، مطالعه ریواده (۱۳۹۶) نشان داد آموزش قرآن به کمک نرم‌افزارهای آموزشی (چندرسانه‌ای) نسبت به روش تدریس سنتی تأثیر مثبت و معناداری بر یادگیری، انگیزه تحصیلی و خلاقیت دانش‌آموزان دختر دارد. همچنین پناهی و موسوی‌پور (۱۳۹۵)، به بررسی تأثیر چندرسانه‌ای قرآن بر میزان یادگیری و یادداری بخش خواندن کلمات، روخوانی و روان‌خوانی آیات دانش‌آموزان پسر با نیازهای ویژه ذهنی پایه ششم ابتدایی پرداخته و دریافتند دانش‌آموزان با آموزش چندرسانه‌ای قرآن، عملکرد بهتری در مقایسه با دانش‌آموزان دیگر دارند. قربانی و همکاران (۱۳۹۰) نیز در تحقیق خود نشان دادند که استفاده از سی‌دی‌های آموزشی تلاوت قرآن بر کاهش اضطراب امتحان دانش‌آموزان و ارتقای عملکرد آنان تأثیر مثبت دارد.

اما در تبیین نتیجه حاصل برای فرضیه دوم تحقیق می‌توان گفت که اصولاً آموزش قرآن به کودکان و دانش‌آموزان مانند هر علم دیگری نیاز به شناسایی و به‌کارگیری اصول و روش‌های درست، کارآمد و مؤثر دارد؛ بنابراین، همان‌گونه که شناخت ویژگی‌ها و توانایی‌های کودکان در

بهینه‌سازی آموزش قرآن امری ضروری است، شناخت اصول و روش‌های مربوط به آموزش قرآن به آنها نیز ضرورت دارد. بدین ترتیب که اگر آموزش قرآن به دانش‌آموزان بدون توجه به اصول و روش‌های آموزشی انجام پذیرد، مصداق این سخن امام صادق (علیه السلام) است که فرمود: کسی که بدون بصیرت دست به انجام کاری می‌زند، مانند رونده در بیراه‌هایی است که هرچه سرعتش بیشتر باشد، از مقصد دورتر خواهد شد. بهترین شیوه ارائه قرآن به کودکان ارائه سوره‌های کوچک و کمک به آنها برای قرائت و حفظ آن است و باید از ارائه محتوای پر حجم به آنها خودداری کرد و به جای آن در روند آموزشی به تکرار و تقویت حافظه آنها پرداخت. محتوای نوشتاری و شیوه‌های سنتی، به سبب محدودیت‌های خاص که چیزی بیش از متن، تصویر و طرح خطی نیست، مشکل‌آفرین‌اند. با تمرکز بر آیات قرآن می‌توان دریافت که این آیات دارای نظام عددی دقیقی است و شامل چیزی است که می‌توان آن را برنامه و یا اطلاعات نام‌گذاری کرد که این اطلاعات قادر به برقراری ارتباط با سلول‌ها هستند. امواجی که موجب نوسان و لرزش سلول‌ها به صورت طبیعی، فعال و مثبت می‌شود و نیروی مثبت سلول‌ها را افزایش می‌دهد. قرآن، عبارت از امواج صوتی که دارای فرکانس و طول موج مشخص است و این امواج رشته‌های نوسانی تولید می‌کنند که بر سلول‌های مغزی تأثیر می‌گذارد و باعث برگرداندن توازن و هماهنگی آنها می‌شود و این نیز سبب افزایش چشمگیر کارایی حافظه می‌گردد. بنابراین، استفاده از چندرسانه‌ای‌های آموزشی تلاوت قرآن باعث می‌شود که متوسط زمان یادگیری به میزان زیادی کاهش و سطح پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان در آموزه‌های دینی افزایش یابد.

به هر حال، براساس تئوری‌های جدید آموزش و پرورش، استفاده از وسایل توضیح و تشریح در تدریس، اهمیت بسیار و تأثیر قطعی دارد. چندرسانه‌ای‌های آموزشی که در ردیف وسایل توضیح و تشریح مطرح هستند، به تثبیت و افزایش دانسته‌های کودکان و نوجوانان یاری می‌رساند؛ افزون بر این، چون درک مطالب پیچیده و انتزاعی برای دانش‌آموزان بسیار سخت و مشکل است، چندرسانه‌ای موضوع مطالب را جالب و دوست‌داشتنی می‌کند و با تحریک امیال طبیعی آنان و عواطفشان، رغبت به یادگیری پدید می‌آورد. آموزش از طریق چندرسانه‌ای، مطالب را زنده، شوق‌انگیز و جذاب می‌کند. در پایان و براساس یافته‌های پژوهش پیشنهاد می‌شود جهت ایجاد انگیزش تحصیلی و همچنین ارتقای یادگیری مفاهیم قرآنی، کلیه دست‌اندرکاران نظام تربیتی، از جمله معلمان و مدیران، همواره از نرم‌افزارهای آموزشی تلاوت قرآن قاریان مشهور داخل و خارج کشور استفاده کنند.

منابع

۱. قرآن کریم.
۲. نهج البلاغه.
۳. اکبری، مصطفی؛ محسن درکه؛ جواد محمدی و حسن رضایی (۱۳۹۱)، «اثربخشی آوای قرآن بر کاهش میزان اضطراب زندانیان»، مجله طب و تزکیه، دوره ۲۰، ش ۳، ص ۲۵-۳۱.
۴. بختیاری، حسن (۱۳۹۱)، «آموزش دینی زنان مقدمه تربیت دینی فرزندان: مطالعه موردی زنان شهر تهران»، پژوهش در مسائل تعلیم و تربیت اسلامی، دوره جدید، ش ۱۳، ص ۵۷-۷۰.
۵. پاک‌نیا، لیلا؛ محمدعلی نادی؛ یحیی صفری و حسین مهمدی‌زاده (۱۳۹۲)، «طراحی نرم‌افزار آموزشی علوم پنجم ابتدایی مبتنی بر فراشناخت و بررسی تأثیر آن بر انگیزش و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان»، پژوهش در برنامه‌ریزی درسی، دوره ۱۰، ش ۱۲، ص ۲۴-۳۵.
۶. پناهی، حسین و سعید موسوی‌پور (۱۳۹۵)، «بررسی تأثیر چند رسانه‌ای قرآن بر میزان یادگیری و یادداری بخش‌بخش خواندن کلمات، روخوانی و روان‌خوانی آیات دانش‌آموزان پسر با نیازهای ویژه ذهنی پایه ششم ابتدایی شهر اراک»، نشریه علمی-پژوهشی فناوری و آموزش، دوره ۱۱، ش ۱، ص ۴۹-۵۷.
۷. پورسیدآقایی، زهرا السادات (۱۳۸۹)، «بررسی اثربخشی آموزش مفاهیم دینی بر کاهش اضطراب دختران دانش‌آموزان سال اول دبیرستان منطقه ۹ شهر تهران»، دو فصلنامه علمی-پژوهشی تربیت اسلامی، دوره ۵، ش ۱۰، ص ۷۹-۱۰۰.
۸. جعفری، هدایت؛ معصومه باقری نسامی و محمدرضا عبدلی‌نژاد (۱۳۹۵)، «تأثیر آوای قرآن و موسیقی مذهبی بر سلامت جسم و روان»، مجله تعالی بالینی، دوره ۴، ش ۲، ص ۱-۱۴.
۹. چراغی، اعظم و فریده یوسفی (۱۳۹۸)، «بررسی نقش واسطه‌گری انگیزش تحصیلی در رابطه بین خودکارآمدی و اهمال‌کاری تحصیلی»، دانش و پژوهش در روان‌شناسی کاربردی، دوره ۲۰، ش ۲، ص ۳۴-۷۴.
۱۰. رحیم‌زاده، ابراهیم (۱۳۹۳)، «بررسی تأثیر قصه‌های قرآنی بر آموزش مفاهیم دینی در دانش‌آموزان پایه ششم ابتدایی شهر بوکان در سال ۱۳۹۲-۹۳»، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد ارومیه.

۱۱. رمضان، سونا (۱۳۹۰)، «تأثیر آموزش چندرسانه‌ای و سخنرانی بر انگیزش پیشرفت تحصیلی و خودتنظیمی دانش‌آموزان آموزش از راه دور»، نشریه علمی-پژوهشی فناوری آموزشی، دوره ۶، ش ۱، ص ۵۶-۶۹.
۱۲. ریواده، طیبه (۱۳۹۶)، «مقایسه تأثیر آموزش قرآن به کمک نرم افزارهای آموزشی چندرسانه‌ای) و روش تدریس سنتی بر یادگیری، انگیزه تحصیلی و اخلاقیت دانش‌آموزان دختر پایه هفتم سبزوار»، پایان‌نامه کارشناسی ارشد دانشگاه آزاد واحد سبزوار.
۱۳. شاهی، رقیه (۱۳۹۴)، «بررسی تأثیر آموزش چندرسانه‌ای بر انگیزش و درگیری تحصیلی دانش‌آموزان ششم کلاس‌های چند پایه عشایر در درس علوم تجربی»، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی ارومیه.
۱۴. شیروانی، مینا؛ راضیه میرزاییان و آرش قادری (۱۳۹۱)، «بررسی تأثیر آوای قرآن کریم بر علائم حیاتی و فشار اکسیژن خون شریانی در بیماران بیهوش بستری در بخش آی‌سی‌یو»، ویژه‌نامه سومین همایش استانی قرآن و سلامت، ص ۱۸-۲۳.
۱۵. صالحی، منیره؛ حسین کارشکی و محمدرضا آهنچیان (۱۳۹۴)، «اعتباریابی مقدماتی انگیزش پژوهشی در بین دانشجویان تحصیلات تکمیلی»، فصلنامه مطالعات روان‌شناختی، دوره ۱۱، ش ۱، ص ۵۱-۷۳.
۱۶. قربانی، فاطمه؛ زهرا قربانی و آذر آوازه (۱۳۹۰)، «بررسی تأثیر آوای قرآن بر اضطراب امتحان در دانش‌آموزان دوره راهنمایی شهر زنجان»، مجله علمی-پژوهشی دانشگاه علوم پزشکی زنجان، دوره ۲۲، ش ۹۰، ص ۸۹-۹۶.
۱۷. میرباقرآجریز، ندا؛ محمد آقاجانی و مریم‌السادات شهشهانی (۱۳۹۰)، «تأثیر موسیقی و آوای قرآن کریم بر میزان اضطراب و علائم حیاتی بیماران قبل از اعمال جراحی شکم»، فصلنامه دانشکده پرستاری و مامایی مشهد، دوره ۱، ش ۱، ص ۶۳-۷۶.
۱۸. نوروزی، داریوش؛ احمد احمدزاده و نجمی آقابرانی (۱۳۹۰)، «تأثیر آموزش چندرسانه‌ای بر میزان یادگیری و یادداری درس ریاضی دانش‌آموزان پسر در خود مانده»، فصلنامه روان‌شناسی افراد استثنایی، دوره ۱، ش ۴، ص ۲۴-۵۱.
۱۹. نوروزی، داریوش؛ فرشیده ضامنی و سهیلا شرف‌زاده (۱۳۹۳)، «تأثیر به‌کارگیری نرم‌افزار آموزشی بر یادگیری فعال دانش‌آموزان در درس ریاضی (با رویکرد ساختن‌گرایی)»، فصلنامه فناوری اطلاعات و ارتباطات در علوم تربیتی، دوره ۴، ش ۳، ص ۲۳-۴۱.

۲۰. وکیل، مسعود (۱۳۸۹)، «سواد قرآنی، مجله رشد آموزش راهنمایی تحصیلی»، (ویژه‌نامه آموزش درس قرآن)، دوره ۶، ش ۲، ص ۳۵-۳۷.
۲۱. یوسفی، علیرضا؛ غلامرضا قاسمی و سمانه فریبرزنیا (۱۳۸۸)، «ارتباط انگیزش با پیشرفت تحصیلی دانشجویان پزشکی دانشگاه علوم پزشکی اصفهان»، آموزش در علوم پزشکی، دوره ۹، ش ۱، ص ۷۹-۸۵.